

Epistolari entre l'arquitecte Joan Reig Molas, l'humanista Francesc Sifre i Pérez i l'artista Maties Solé Maseras (1963-1967)

RESUM

Es recullen i es publiquen dotze cartes creuades entre tres amics: Joan Reig Molas, Francesc Sifre i Pérez, i Maties Solé Maseras, vinculats a l'àmbit artístic i cultural de la dècada dels cinquanta a l'entorn de l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi, de Barcelona, i convergents en un punt geogràfic comú: Montblanc; si bé la correspondència esmentada data de la dècada dels anys seixanta i evidencia les inquietuds de tres joves en les vessants artístiques, socials i professionals.

RESUMEN

Se han seleccionado y publicado doce cartas entre tres amigos: Joan Reig Molas, Francesc Sifre i Pérez y Maties Solé Maseras, vinculados al ámbito artístico y cultural de la década de los años cincuenta al entorno de l'*Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi*, de Barcelona, y convergentes en un punto geográfico común: Montblanc; si bien dicha correspondencia data de la década de los años sesenta y pone de relieve las inquietudes de tres jóvenes en las vertientes artísticas, sociales y profesionales.

ABSTRACT

Have been selected and published twelve letters between three friends: Joan Reig Molas, Sifre Francesc Sifre Pérez and Maties Maseras linked to the artistic and cultural world of the early years cinquanta the environment l'*Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi*, Barcelona, and converging on a common geographic point: Montblanc; although this correspondence dating from the late sixties and highlights concerns three jóvenes in artistic, social and professional aspects.

Epistolari entre l'arquitecte Joan Reig Molas, l'humanista Francesc Sifre i Pérez i l'artista Maties Solé Maseras (1963-1967)

Josep M. Carreras Vives *jopmcavi@gmail.com

Josep M. Grau i Pujol *fgraupug@telefonica.net

Paraules clau: Art contemporani. Arquitectura. Correspondència. Montblanc

Introducció

El gènere epistolar ha estat clau per escriure, reescriure i interpretar la història de les persones com individus i d'aquestes persones en el seu context social. Les cartes creuades entre dues o més persones han esdevingut sovint fonts d'informació del discórrer quotidià, dels corrents imperants, de la bona o mala salut de l'economia, etc. que no han merescut la consideració de constituir fons arxivístics, però que malgrat això exposen en primera persona la realitat dels protagonistes epistolars i de manera més indirecta del conjunt dels seus coetanis. Actualment, podem considerar-lo com un gènere en vies d'extinció.

En l'apèndix que constitueix la base del present treball hi trobem l'exponent de tres joves de diferent procedència geogràfica, social i econòmica que convergeixen a la capital catalana i estableixen una amistat que duraria un llarg període. Joan Reig Molas, Francesc Sifre Pérez i Maties Solé Maseras, tot i les respectives diferències d'edat, coincidiren a redós del tronc comú de les arts i el seu estudi.

Si bé aquesta relació se situa durant la dècada dels anys cinquanta a la Barcelona obscura del franquisme més exacerbat, les dotze cartes que publiquem foren escrites en la dècada dels seixanta, quan cadascú d'ells havia iniciat la seva activitat professional i havia encaminat la seva vida personal, s'havien casat o no, i maldaven per fixar la seva residència més o menys provisional.

La lectura de les cartes, com és obvi, traspua realisme i ens permet l'avaluació d'alguns aspectes d'aquell moment. Els personatges protagonistes són gent amb inquietuds de moltes menes, des de la vessant artística fins l'aspecte polític del moment. Els tres idealitzen la llibertat dels països del nord enllà, i com diu el poeta, feren seus aquells versos que parlen d'uns països on la gent és més culta, rica, lliure, desvatllada i feliç, però cal tenir en compte que ells són fills d'aquí i, també com es resol en el mateix poema, es quedaran, perquè estimen aquesta pobra, bruta i dissortada pàtria; els tres es mantindran fidels i des dels llocs que ocupen en llurs vides vetllaran per col·laborar a descórrer el vel que tot ho enfosqueix.

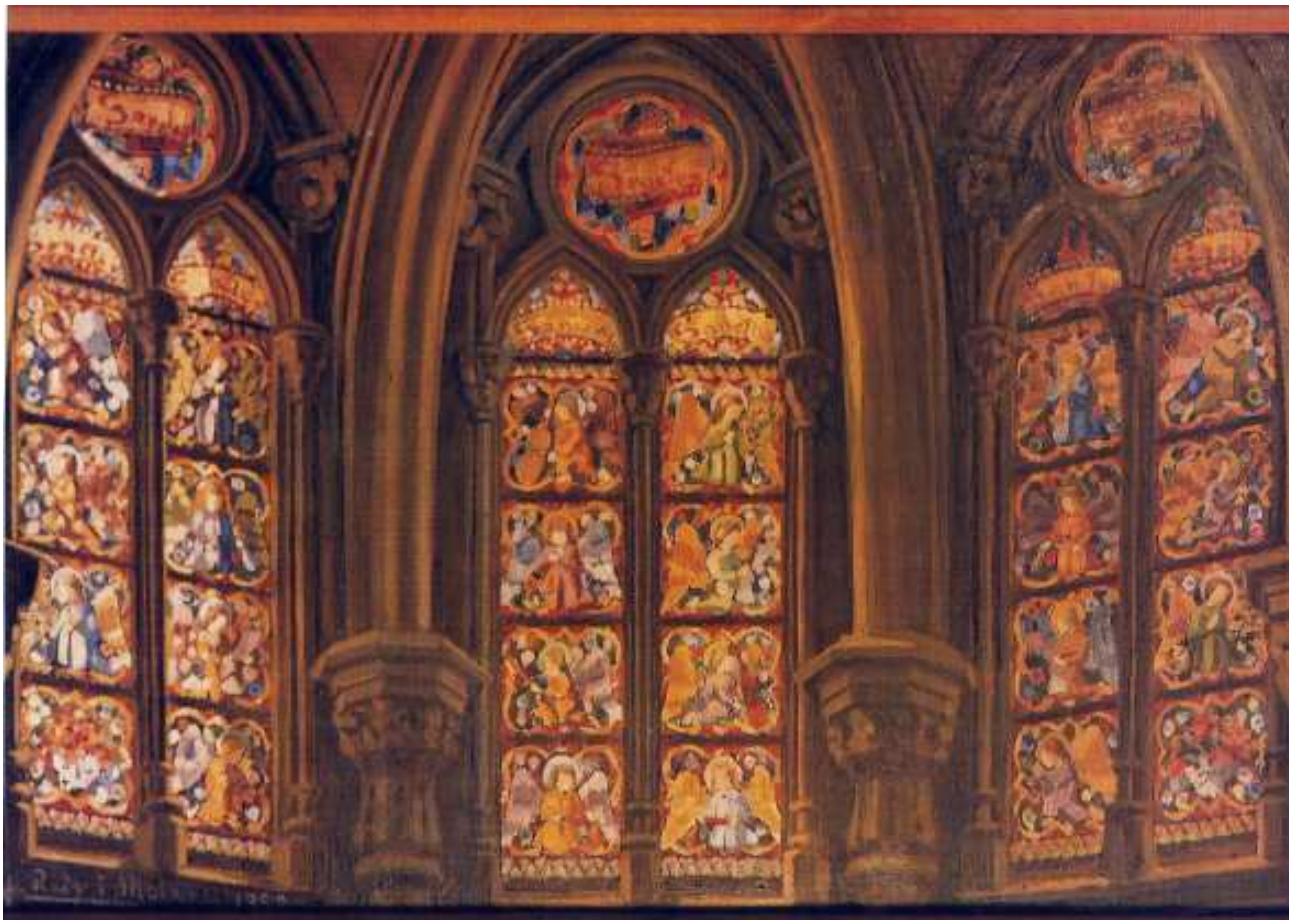
Els protagonistes

Joan Reig Molas, havia nascut a Barcelona i era el de més edat dels tres, provenia d'una família de religiosos i intel·lectuals de l'art, si bé els seus pares exerciren sempre de mestres. La nissaga dels Molas era oriunda de Reus en la qual hi destacà la Mare Maria Rosa Molas, fundadora de la congregació de les Germanes de la Consolació i actualment venerada com a santa per l'Església Catòlica. Un altre avantpassat d'aquest arquitecte fou Joan Molas Sabaté, creador a Tarragona del Museu de la Ciutat a partir d'un notable fons de la seva propietat, actualment, amb l'increment de continguts ha esdevingut el Museu d'Història. En la residència tarragonina d'aquest museïsta, Joan Reig hi passà llargues temporades, col·laborant en la classificació de peces i aprofundint en coneixements de l'art romànic.

Tot i aquesta ascendència que podríem considerar ordenada, metòdica i conservadora, Joan Reig es comportà girebé sempre situat en el revers d'aquestes pautes. A tothora més preocupat per les innovacions tècniques i artístiques i en la profunditat de les llums i les formes, que no en la metodologia pròpia d'un estudiant, per la qual cosa els estudis reglats s'allargaren, fins que finalment i després d'un temps desmesurat, presentà el seu projecte de fi de carrera. Es tractava d'una idea per un quart amic de la colla, l'escultor i «barber», de Marçà, Marcel·lí Giner.

Projecte de fi de carrera d'arquitecte de Joan Reig Molas, (curs 1962-63), encàrrec de l'artista Marcel·lí Giné, per ubicar-hi el taller a Marçà (Priorat)

*Pintura de Joan Reig Molas exposada l'any 1983,
a Syra, Galeries d'Art del Passeig de Gràcia de Barcelona*

En coneixem d'ell algunes obres pictòriques que l'any 1983 presentà a la Galeria Syra de Barcelona.

Francesc Sifre i Pérez, també barceloní, havia nascut l'any 1926 al barri obrer i marítim-portuari de Can Tunis. La seva família, d'extracció laboral artesana i relacionada amb l'administració municipal, ideològicament estava situada a les files d'un espectre lleugerament esquerrà, catalanista i de compromís amb la societat del seu entorn. Sifre, que havia viscut una infància plàcida es veié sobtat i marcat en l'adolescència per la crueltat dels bombardejos que l'aviació franquista castigà aquell indret durant el període bèl·lic del 1936 al 1939. Uns anys més tard, el patiment i la incertesa de la recuperació que li provocà una tuberculosi, li trastocava molts projectes de joventut, fent que hagués de cursar els estudis de Belles Arts compaginant el treball en una oficina de l'*Instituto Nacional de Previsión* on es jubilaria als seixanta-cinc anys, però de la mateixa manera que s'inicià, conjugant l'aspecte laboral amb estudis, investigació, treballs literaris, filosòfics i de caràcter social i, en menor mesura, alguna incursió a la materialització artística.

Resultat de la seva amistat amb el montblanquí Maties Solé i Maseras i amb l'objectiu de residir en un lloc tranquil, allunyat del brogit de la gran urbs barcelonina i que a la vegada comptés

Visita al Mas d'en Llort (Montblanc), l'any 1961

D'esquerra a dreta: Francesc Sifre, Maria Puig, Gimeno fill, Gimeno pare (fonedor, amb establiment a Valls), Eloïsa Cerdán (escultora, esposa de l'anterior) Josep i la seva dona (residents al Mas d'en Llort), filles del matrimoni Gimeno Cerdán i a l'extrem de la dreta Maties Solé

amb un clima propici per a la recuperació total de la malaltia que l'havia colpit, fixà residència a Montblanc l'any 1959, juntament amb la seva esposa Maria Puig.

A la vila ducal es vinculà amb el Museu Arxiu, recentment creat i fou l'impulsor d'una activitat frenètica traduïda en conferències d'alt nivell, impuls al folclore català, consolidació de l'entitat, organitzant la VIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, l'any 1966, i la col·laboració a les Festes Pompeu Fabra de Cultura Popular, l'any 1970, etc. Mentrestant, dugué a terme unes activitats literàries profitoses que li reportaren guardons com el premi «Joan Santamaria» l'any 1969 i d'altres de poesia i assaig. El periple intel·lectual de Francesc Sifre es mantingué fins al seu traspàs el 2010. Però la seva síntesi biogràfica que presentem només volem que transcorri paral·lelament al període de les cartes publicades a continuació.

Sens dubte, **Maties Solé i Maseras** és el més artista dels tres, davant qualsevol superfície o volum hi deixa anar la seva creativitat innata. En Maties, nasqué a Montblanc l'any 1934 en una família en la què dominava l'ofici de constructors per part paterna, mentre que en l'ascendència materna hi destacava notablement l'aspecte musical. D'aquesta barreja, no és estrany que genèticaent en sortís un apassionat per la construcció i la reconstrucció, sense deixar de banda altres facetes relacionades amb les arts plàstiques. Influït per aquesta circumstància personal, de ben jove enfilà el camí de l'art i amb quinze anys el trobem participant a totes les mostres pictòriques que tenen lloc a Montblanc, mentre que l'any 1951, només en disset anys, ingressà a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona, esdevenint l'alumne més jove de la institució.

En aquesta escola tingué grans professors, com Frederic Marés en escultura, el paisatgista Puigdengolas, el destacat academicista de la pintura catalana Ernest Santasusagna, i, de forma especial, Miquel Farré que l'introduí a l'àmplia gamma de procediments pictòrics. La seva formació artística és imparable, en paral·lelisme amb el seu caràcter inquiet. Cursà estudis a l'Escola d'Arquitectura (Càtedra Gaudí), creada per J. Ràfols Casamada; perfeccionà l'estudi de la ceràmica a l'Escola Industrial amb el professor Culla, etc.

Acabats els estudis, l'any 1958, viatjà un temps a Alemanya per veure i viure de prop les restauracions sobre els monuments destruïts a causa de la guerra. Retornat a Montblanc s'incorporà a l'empresa familiar que aleshores tenia la responsabilitat de la restauració de Monestir de Poblet. Foren anys fretuosos de treball i constant innovació en els processos reconstructius, foren anys de moure's entre l'elit de la intel·lectualitat catalana i dels més destacats personatges de l'arquitectura i l'art (Federic Marés, Jordi Bonet, Alejandro Ferrant, Eduard Toda, Agustí Altisent, Robert Saladrigues, etc.).

Per aquells anys el seu estudi de Montblanc acull la força imparable de la seva inspiració en pintura i escultura, destacant una imatge de Sant Josep per a l'ermita del Sant a Montblanc, que l'arquebisbat considerà massa «moderna» i en prohibí la seva exposició. Aquesta dècada obtingué guardons i mencions de dibuix en diversos premis, destacant el premi de dibuix de la Biennal d'Art de Montblanc, el 1953.

Quan es constituí el el Museu Arxiu Comarcal s'hi incorporà de forma entusiasta, i la seva primera aportació fou la reproducció de les pintures el Mas d'en Llord. Aquí en esdevingué l'impulsor de la seva forma i de la seva vida com entitat, conjugant-ho amb la restauració del recinte emmurallat i el treball d'ordenació del Centre Històric de Montblanc, amb decisives intervencions en els edificis més emblemàtics de la vila medieval.

Valoració de les cartes

Les primeres cartes que presentem corresponen a l'any 1963 i Francesc Sifre les tramet a Maties Solé quan aquest residia temporalment a França (Vic-Fesenzac i París), durant la seva residència a la capital del país, es comenten les gestions fetes amb la vídua de Just Cabot sobre la possible cessió d'un fons d'art i bibliogràfic a Montblanc i habilitar un edifici històric de la vila de Montblanc per tal d'acollir-ho. El projecte no arribà a materialitzar-se. Les missives són redactades en to que podríem considerar irònic i col·loquial, i posen de manifest les dificultats del moment per expressar-se lliurement. Lamentablement, en aquests moments no disposem de les cartes de resposta de Maties Solé a Francesc Sifre.

El segon bloc de l'epistolari correspon a les deu lletres que Joan Reig Molas, des de Barcelona, envia a Francesc Sifre, entre el març i el juliol de 1967. Per una part s'hi tracten afers estrictament personals (casament, visites, salut de la família, canvis de residència, aspectes laborals) i, per altra, la situació cultural d'aquell moment en el país, com és la publicació de les revistes *Destino*, *Serra d'Or* i *Presència*, exposicions, innovacions tecnològiques (televisió en color, etc.) amb una especial atenció a la vessant artística, concretament l'encàrrec que Reig va rebre de Marcel·lí Giner per a projectar un estudi-taller a Marçà (Priorat). D'especial relevància són les seves teories sobre la llum i els colors en els projectes arquitectònics. Reig no oblida de comentar la situació política exemplaritzada en el moviment de capellans obrers.

Reig Molas té especial cura en fer esment de les notificacions que des de Montblanc rep de Maties Solé sobre les activitats que es duen a terme en el Museu Arxiu, en uns anys de resistència cultural. Sobre aquesta relació trilateral són de destacar els comentaris que fan de les excursions realitzades a les Muntanyes de Prades partint de la Vila de Montblanc.

També es destacable la insistència de Reig perquè en Sifre continuï escrivint i pintant, a la vegada que li reclama un exemplar d'un dels seus llibre publicats. Tanmateix, els informa puntualment de les manifestacions culturals a les què assisteix a la capital de Catalunya.

Possiblement, en un futur disposarem d'altres cartes d'aquests mateixos protagonistes que tractarem de donar a conèixer.

Notes:

Sobre la seva persona vegeu els articles de Josep M. Carreras Vives, «en la mort del cofundador del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà: Francesc Sifre i Pérez (Barcelona, 1926-Montblanc, 2010)», *Aplec de Treballs* (Montblanc), 29 (2010), p. 243-246 i Maties Solé Maseras, «Francesc Sifre, impulsor i fundador del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (1926-2010)», *Aplec de Treballs* (Montblanc), 30 (2012), p. 46-53 i «Francesc Sifre Pérez: un montblanquí d'adopció enamorat de la Conca de Barberà», *El Foradot* (Montblanc), 67 (2011), p. 17-20.

Sobre Maties Solé vegeu l'entrevista qui li fé Jospe M. Grau i Pujol, publicada a la revista tarragonina TAG (número 73, primer quadrimestre del 2015; pàgines 22-23), que edita el Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Tarragona. (Consultable a Internet)

Apèndix documental

I Correspondència tramesa per Francesc Sifre Pérez a Maties Solé Maseres (1963)

1. Carta que Francesc Sifre Pérez des de Montblanc envia a Maties Solé Maseras resident a Vic-Fezensac (França).

«Montblanc, 12 d'octubre, 1963.

Amic Matias:

Res de nou a Gallinopolis [Montblanc]

La cardina canta i es rabeja al sol; ton pare té com a motorista *el xato*, que va i el porta a Poblet.

Reflectiment

-Temps: uns minuts (el que hom tarda en fumar-se un cigarret).

-Hora: a l'aclucar l'ull.

-Dia: qualsevol d'aquests fora.

Ara que ets a França, on hi ha llibertat civil, on es suposa que la gent viu millor i puja amb més espontaneïtat, on no és malmet el caràcter ni la sexualitat, ni el proïsme, en la mesquinesa no té raó d'existir-només aquells casos que cauen de ple en la pura patologia, en la psicosi- Pensa en allò que tantes vegades has bramulat, en el proòsit fallit de fugida Nord enllà o Sud, potser nous horitzons.

Perquè és ací on ets ara on has de decidir que vols realment, no per nervis ni empipament, ni baralles casolanes, ni fòbies contra qui et contradiu o no va al teu pas, i decideix.

Aquí a Montblanc -com diria Papasseit- saps què t'espera. Fora, potser l'incògnita i la vida o la mort: escull camí. I facis el que facis o passi el que passi, no podràs queixar-te més, almenys, jo no t'escoltaré pas. Posaré la ràdio ben forta,

Francesc [Sifre]».

Observació: En el sobre l'adreça és el garatge Sanromà de la vila de Vic-Fezensac (Gers). Arxiu personal de Maties Solé Maseres.

2. Carta que Francesc Sifre Pérez des de Montblanc envia a Maties Solé Maseras habitant a París. (1963)

«Montblanc, 19 d'octubre de 1963.

Bon constructor d'obres

Mal bitxo coent Matias:

Hi ha [Ja] tens la còpia, junt amb la tarja de Don Carlos Cid Priego¹, de la lletra que adreça aquest senyor a l'inconclús batlle montblanquet². El seu contingut és mesurat, potser melós i tot. Vaseline la divine. Ve a dir-li: perquè no m'escrís, home?, perquè no em dius res? Mira que hauré d'entendre que dónes «la llamada por respuesta». I cap al final sembla bategar-hi certa dissimulada amenaça.

Escriure, i, sobretot, segons quines cartes, és com llençar pa als peixos: glu, glu, glup! És clar que, en aquest cas, no deixa d'ésser una apreciació personal i, per tant, intrascendent. Tornant a la còpia em penso no calia remetre-la puix ve a ésser un gest passiu, per assabentar-te'n.

Desitgem que la teva gestió vers la senyora viuda d'en Just Cabot³ assoleixi un fi espectacular. No és pas cagada de puça 3.000 volums, Picassos, obres d'art, l'adquisició d'un noble casal vilatà, amb patronat, etc. etc. Evidentment seria cosa lloable. I no tinguis por d'en Fransí Paló [Maties Palau], home, no et llencis pedres al fetge. No veus que tindrè ocasió de dir-li que ets fora, que li trepitges els sembrats o li fas la competència, penso poc amb vosaltres, els importants. Oidà! La possibilitat no està gens malament, si es realitza. Vull creure que, en semblant cas, aqueixa bona senyora mai no tingui ocasió de penedir-se.

Diuen (i ho donen per cert) que aquell xicot que va treballar per vosaltres, el Koquin o Joaquim, no sé pas, era a la presó de Tarragona i en entrar, el carceller el va escometre per fugir i aquest d'un tret el matà. D'això fa dies.

I bé, Abans d'acabar només cal desitjar que continuï el petoneig francès. Potser hi haurà avinentesa de trobar-te amb alguna coseta força amable entre braços.

Amén, Chesús i Maria.

Amén. Aixines sie.

Francesc [Sifre].

Moltes expressions de Maria Puig, de Sifre, de tots els animalons refugiats, víctimes del feixisme natural i diari».

Observació: En el sobre consta que Maties Solé resideix a la Rue Traversière, 33 de París.

Notes

1.- Historiador de l'art (Madrid 1920-Oviedo 1998), professor a la Universitat de Barcelona. La seva tesi doctoral versà sobre l'escultor neoclàssic català Damià Campeny

2.- Es refereix a Jaume Bordell Cervelló que fou batlle de Montblanc entre 1960-1964.

3.- Periodista (Barcelona 1898-París 1961). Exilat després de la Guerra Civil a França, casat amb Rosita Casteluchó. A l'Ateneu barcelonès s'hi conserva part de la seva biblioteca personal.

Font: Arxiu personal de Maties Solé Maseras (Tarragona).

II Correspondència tramesa per Joan Reig Molas, arquitecte de Barcelona, al seu amic Francesc Sifre Pérez, de Montblanc (1967)

Carta 1

Barcelona, 5 març 1967.

«Senyor *Don* Francesc Sifre

Amic Francesc i Maria:

Acabo de trobar aquesta nota en el *Correu Català* i he pensat en enviar-la.

Espero que anirà augmentant el coneixement de Montblanc.

No saps que el Marcel·lí Giné [Folch]¹ es va casar?. És [amb] una noia de Belles Arts, pintora [Lula Pérez]. Segons em va dir el Díez, és *millonària*.

Van venir a veure'm abans de Nadal i m'encarregaren que[els] fes un estudi-*vivenda* per situar a la muntanyeta de Marçà, denominada la Miloca.

He tingut feina i fins fa poc no he pogut començar el projecte.

Com està la teva mare? suposo bé.

La meva mare es va ferir fa dos anys i està impossibilitada del braç i cama esquerra. El meu pare camina amb dificultat. Espero vagin millorant mica en mica.

La pintura no l'hauràs abandonada? Encara que estiguis ocupat fes *algo* perquè valia molt lo que pintaves.

És una llàstima que en Maties [Solé Maseras] no hagués tingut paciència per acabar la carrera d'aparellador, dóna-li records.

Saludos de part dels meus pares per vosaltres i meus.

El vostre amic,

Joan Reig Molas».

Notes:

1.- Escultor i pagès de Marçà.

Carta 2

Barcelona, 22 març 1967

«Senyor *Don* Francesc Sifre

Bon amic Francesc i Maria: Ahir vaig rebre la carta contingent les publicacions de les activitats del Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca. Les he fullejat i penso llegir-ho tot detingudament. Es veu que Montblanc és un gran centre intel·lectual¹.

La situació de l'Arxiu deu ser aquell edifici que es va denominar Museu i que quan jo vaig passar l'*istiu* a Montblanc junt amb el Maties i tu, vàrem anar a Rojals i després va fer unes pintures prehistòriques sobre una planxa d'uralita en Maties i ho va regalar al Museu.

T'envio per correu una revista de *Destino*² que va dedicada en part a Josep Pla. Com sé que tu tenies llibres d'ell i t'interessarà, t'ho envio.

No m'expliques res de la Maria [Maria Puig]?

Veig que el Maties [Solé] és vocal de la junta de l'Arxiu-Museu.

Escriu-me l'adreça teva completa, doncs recordo el nom del carrer però no sé el número de la casa, és clar que ja et deu conèixer el carter.

Els meus pares han fullejat els catàlegs i butlletins enviats i els hi ha agradat.

Quan ho hagi llegit tot t'enviaré els comentaris.

Records per la teva mare, saluda al Maties i família.

Espero notícies vostres,

Joan Reig Molas».

Notes:

1.-Sobre la trajectòria d'aquesta institució vegeu la monografia de Maties Solé, *Museu-Arxiu de Montblanc i comarca: 35 anys d'història*, Montblanc, 1993.

2.-Aquesta revista es va fundar a Burgos el 1937 i des del 1940 fins el 1980 s'edità a Barcelona.

Carta 3

«Barcelona, 1 abril 1967

Senyor *Don* Francesc Sifre

Amics Francesc i Maria:

He rebut la carta del 26 de febrer [1967] en la que m'expliques moltes coses interessants. En primer lloc veig que heu canviat de casa i viviu al carrer Major.

Tinc al meu davant una antiga carta teva del 9 d'abril de 1960 que em parlaves irònicament de uns buscadors francesos de petroli o urani que senyalaven per terra o sobre pedres. En aquesta carta m'expliques que anaves al bosc a pendre els aires i una cançó sobre un mosquit que et va picar. En el final em dius que el Maties no para de menjar arengades.

Sobre lo que dius de la pintora, estic d'acord amb tu. Els denominats artistes d'avançada, com els tradicionals, són uns «pallassos» d'una *élite* fromada pels crítics d'Art que no paren de donar-se raó mútuament i alabar-se.

Però en realitat no han donat un pas endavant en el camí de l'Art. Ara ho escric en majúscula, no han fer res en *serio*. Uns burgesos fent diners i fama.

Avui he preguntat el preu de la revista *Serra d'Or* 30 ptes. Tenien que haver fet una revista econòmica i elevada per a educar a la majoria. Fan revistes pels Josep Pla, bevent whisky.

M'agradaria tenir un exemplar de les teves poesies publicades: *Una escala, d'aqueixes de manobre*. Envia-me'l o diguem com puc obtenir-ho, ja t'enviaré el que valgui².

Veig que la Maria es troba bé, millor. *Inclús* treballa d'assistenta sanitària o auxiliar tècnica sanitària. Els meus pares sempre han treballat els dos i pel matrimoni és una ajuda i distracció.

El projecte que faig pel Marcel·lí [Giner] té la planta baixa i meitat de la primera de forma orgànica. L'altra meitat és l'estudi que és una sala cilíndrica de 8 metres de diàmetre coberta per una «placa» de formigó armat que s'*apoia* en 8 punts entre els quals estan els finestrals d'il·luminació, aixís la llum ve per tots els cantons.

Com dic al Maties en una carta enviada, el càlcul de la placa és una cosa difícil. Un estudi d'escultor ha de tenir molta llum, però un estudi de pintor sols llum del nord. El Marcel·lí volia que el sol anés il·luminant durant tot el dia la sala.

A més aplicaré aquella teoria de policromar la llum i ombres teòriques a l'edifici, com si el sol s'hagués aturat i l'edifici tingués zones de clars i foscos proporcionades.

Segurament com els colors permanent *serien* que fer-se amb ceràmica i resultaria car, només pintaria en blanc i negre en un arrebossat d'arena de marbre blanca i negra i ciment griffi blanc, així la llum quedaria en blanc i negre. També es pot fer en color econòmicament a base d'un rebossat i una pintura especial per exterior que fabrica la casa Asfaltex. Però com tot és aspectes de l'Art, tant en un cas com en l'altre hi ha el valor propi i es pot variar.

Aquest del Marcel·lí el faré en blanc i negre.

Recordo quan anàvem al bar o hostel de davant l'Ajuntament, que està en un primer pis, sobre porxos [Cafè del *Marcelino* o del Comerç]. Preniem un vermut i cargols o musclos!

A Montblanc el menjar i el beure té un gust especial, com es troba en tot el Camp de terres tarragonines.

La vida de les ciutats tant grans és com viure en un desert. No té la humanitat d'un poble, petita vila o ciutat de mida com Tarragona que són centres ideals. Aquí es pot dir que ni es veu el sol i per anar d'un lloc a l'altre els transports són uns «inconvenients» necessaris.

Tinc molts llibres i bons, llibres d'art i tècnics, són els meus amics.

Després de les dificultats de l'estudi de la carrera, ara faig com vosaltres, penso i estudio. He fet alguns petits projectes, més no tinc pressa, és l'hora de fer fruitar a poc a poc tot lo estudiat.

La teva mare que viu amb vosaltres o està a Barcelona? No convé que estigui sola, estaria millor amb vosaltres.

El Museu-Arxiu és important i en la nova sala d'actes s'hi desvetlla una activitat bona per Montblanc i comarca.

Sobre els genis de pintura i escultura que van exposar, si bé sembla una selecció de fama són com tu vas dir per Josep Pla. En urbanisme són els que exploten el pam quadrat de terreny al màxim. Fora de les coses de la primera època de [Pablo] Picasso i lo d'En [Francesc] Serra [Dimas]³ i [Antoni] Clavé [Sanmartí]⁴, els demés són caricaturistes de la forma i del tema. No quedarà res en el temps, no estudien a fons ni fan cap esforç en fer l'obra, com té que ser en tot lo que val i l'Art costa molt.

Si l'home ha estat creat a imatge de Déu i Déu és la bellesa infinita i Art vol dir crear i no destruir la forma, com és de no voler la forma humana?. Diuen que qualsevol cosa és Art i això no és veritat ja que hi ha coses que no són més que errors.

Els meus pares esperen veure-us quan vingueu a Barcelona de visita.

Espero les poesies i notícies vostres,

Joan Reig Molas».

Notes:

- 1.-Sobre aquesta etapa de la publicació vegeu l'article de Joaquim Moles, «Serra d'Or. Una revista europea als anys seixanta», Serra d'Or (Barcelona), 597 (2009), p. 15-18.
- 2.-El recull de poemes rebé un accèssit al Premi de poesia «Mossèn Amadeu Oller» i fou publicat a Barcelona l'any 1966 per Poemes edicions.
- 3.-Litògraf, pintor i fotògraf (Barcelona, 1877-1967).
- 4.-Pintor, cartellista, gravador i escultor nat a Barcelona el 1913 i mort a l'exili (Saint Tropez, 2005).

Carta 4

Barcelona, 12 abril 1967

Amic Francesc:

El passat dia 1 vaig contestar-te en una carta la teva del 26-3-1967. No he rebut resposta i penso poder s'ha perdut. En ella entre altres coses demanava que m'enviessis un exemplar del teu llibre, *Una escala d'aqueixes de manobre*, ja t'enviaré lo que valgui.

Veig que la Maria està bé i porta molta activitat. Trobaràs en aquesta carta una postal xina de felicitació de Nadal que fa temps vaig comprar en una parada que hi havia al barri gòtic d'un xino que venia també tinta xina en barres junt amb postals. És interessant l'estètica oriental.

També veuràs una postal del barri gòtic barceloní.

Avui han vingut de visita uns amics dels meus pares que són familiars d'aquell senyor [Artur] Potau [Torredemer]¹ que era de Montblanc, pintor.

El diumenge junt amb el meu germà que té un cotxe Renault petit, va sortir la meva mare a fer un passeig, vam anar al Parc de la Ciutadella. Davant el Museu d'Art Modern junt a l'estàtua «El desconsol» d'en [Josep] Llimona [Bruguera]² i recordo aquelles notes que vàrem fer tu i jo quan anàvem amb el Puigdemengol³ a paisatge. Guardo tots els quadres, excepte tres que he regalat al meu germà. Penso ara que tinc temps per penjar-los aquí casa, ja els guardo en un lloc fresc i la llum és bona per les pintures.

Espero notícies vostres o veure-us aquí a Barcelona quan vingueu de visita. Records dels meus pares.

Joan Reig Molas».

Notes:

- 1.- Pintor i dibuixant. (Barcelona 1886-1966). Vinculat a Montblanc fou l'inspirador de l'Exposició d'Art de la Conca de Barberà (1929). Té obres als Museus de Vic, Vilafranca i Montblanc, entre d'altres.
- 2.- Escultor (Barcelona 1864-1934). La influència d'Auguste Rodin el portà a produccions de caràcter modernista, si bé no fou la definitiva, doncs en etapes posteriors destacà en escultures de tendència simbolista.
- 3.- Pintor paisatgista (Barcelona, 1906-1987). Obres seves les podem trobar, entre d'altres llocs destacats, al *Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía*, i al Museu d'Art Modern de Barcelona. Fou Catedràtic de l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona.

Carta 5

«Barcelona 26 abril 1967

Senyor *Don* Francesc Sifre

Amic Francesc:

Acabo de rebre la teva carta en la que em comuniques que podria ser que anessis a viure a Valls. També és bonic Valls. Tinc un llibre *Album Meravella*, el tom del Camp de Tarragona complet, des de Castelló al Penedès i Urgell. Hi ha moltes fotografies, quan vinguis a veure'ns ho veuràs. Una d'elles és una dels xiquets fent una torre de 9 pisos, és antiga. Ara no som tant idealistes i valents. Com sabràs és famosa la calçotada a Valls, és un menjar a base de ceba a les graelles. És un llibre d'abans de la guerra [1936].

T'envio uns impressos que he rebut sobre llibres perquè els fullegis i *et donis compte* de com està l'ambient literari del país.

Si que ha estat una cosa ràpida el casament d'en Maties [Solé Maseras]?

M'alegro que la Maria i la teva mare estiguin bé.

Sobre el teu llibre és una llàstima que no et guardessin els teus exemplars. Que va ser , un concurs? Lo millor és que s'hagués difós pel país amb més *tirada* d'exemplars.

Com veuràs els impressos, domina el negoci sobre les publicacions d'avançada.

Hi ha una cosa d'Evangeli que diu: La fe sense les bones obres no és res, millor diu que la caritat és més important que la fe. És a dir que els de la fe sola no poden salvar-se.

La caritat és fonamental, amb caritat és pot salvar-se un. Tots aquestos que tracten d'ateus als països que han de fer de la germandat com un ideal de caritat real, no poden salvar-se per més fe que prediquin i ostentin. Es parla de la germanor dels primitius cristians, més ara tots van a darrera, com doncs, dels bitllets verds [de mil pessetes].

Fer les coses ben fetes vol dir que s'han de fer poc a poc. No entenc aquestos que projecten tants edificis alhora, no poden meditar-los, ni menys pensar en creació. Si és veritat que no es mou una fulla de l'arbre sense la voluntat de Déu, les contrarietats les hem d'agafar com rectificacions del nostre camí i com un bé, encara que de moment costi veure-ho i creure-ho.

La providència existeix, almenys per a qui ho demana. També és veritat que hi ha pobles que s'han perdut i hem de creure que els seus individus si haguessin obrat segons la bona caritat, la providència no els hagués abandonat.

Com tu dius és la qualitat espiritual el que interessa, no la riquesa material.

Le sobres d'art és difícil la seva conservació. És a dir que totes les obres de la Terra tenen una funció limitada. La conformitat és una virtut.

En una conferència sobre els primitius mediterranis en la capella de Santa Àgata, el catedràtic d'Estètica de la Universitat de Madrid, que veraneja a a Tarragona i és amic del meu padrí, em deia: L'excès de curiositat és un pecat, és doncs que som limitats i no hem de tenir ambicions desmesurades, les justes i les que les hem d'exigir. Aquest senyor es diu Josep M. Sánchez de Muniáin [Gil].

A la vida tenim que aportar el nostre granet de sorra i res més.

Records dels meus pares per tu, la Maria i la teva mare, fins prompte.

Joan Reig Molas».

Carta 6

«Barcelona, 6 maig 1967

Senyor *Don* Francesc Sifre

Amics Francesc i Maria:

Estan en el meu poder fa dies els impressos sobre la sardana i festa que vàreu celebrar aquí a Montblanc.

Un d'ells va firmat pel secretari de l'Institut d'Estudis Catalans, és que encara actua aquesta institució ?.

Ja ha tornat en Maties del viatge de nocces?. Com tu dius devia estar molt serio en Maties en el casament. Què hi ha de l'anada a Valls? Es soluciona?

No tinguis pressa que aquí a Montblanc deus estar molt bé i tens amistats, tu saps lo que et convé. Ja et digué que Valls és agradable també.

Ja he penjat els quadres de pintura i teories arquitectòniques per tot el pis. Ha quedat com el Cau Ferrat de Santiago Rusiñol, En Rusiñol no firmava amb ny sino amb ñ. Quan vingueu ja ho veureu. N'hi ha un de petit en que és un grup de Belles Arts pintant fora el terrat. Un d'ells ets tu amb la bata de color kaki.

Els meus quadres són una entonació de grisos, em recorden el temps passat. L'Art s'ha de pendre com una distracció.

El projecte d'En Marcel·lí l'he fet en dos tons, la llum color roig clar i l'ombra color blau-verd fosc, són complementaris.

Records dels meus pares per vosaltres, espero notícies vostres.

Joan Reig Molas».

Carta 7

«Barcelona, 16 de maig de 1967

Senyor *Don* Francesc Sifre

Amics Francesc i Maria:

El diumenge passat vaig anar a Marçà en una visita ràpida, doncs a la nit tornava a estar a Barcelona. És bonic el Priorat, amb els marges empedrats per aguantar la terra i cultivar de vinyes i arbres fruiters totes les petites muntanyetes que el formen.

La mare del Marcel·lí i *demés* familiars estan molt bé. Em preguntaren per tu, jo vaig dir que continuaves a Montblanc. A l'arribar em convidaren a menjar maduixes i cireres acabades de collir i fresques, després, junt amb la seva esposa anàrem a la Miloca a veure el terreny per l'emplaçament de la casa. El lloc és molt bonic, prop de la punta i mirant al NO, E, S i SO. Es veu la Mola, després una vall amb un teló de muntanyes i cultius al fons i al S-SO Capçanes entre una vall i muntanyes. Tot tindrà des de la sortida del sol a la posta, un gran canvi de llum i colors. Al N i NO està resguardat per unes grans roques que formen la punta del cim de la Miloca. En aquest punt estava situat el primitiu poble de Marçà. Segons lo que m'havien dit al venir a veure'm a Barcelona, jo [els hi] havia fet el projecte, volien una casa gran amb estància per una família de porters que es cuidessin de la casa quan ells estessin fora, és a dir viurien dues famílies i més habitacions per invitats. Ara m'han dit que ho volen més petit i vol aprofitar les pedres que hi ha de l'antic poble per a construir la casa. Sols la façana S. tindrà una policromia de ceràmica, vol obertures a la teulada de l'estudi, per tant la placa circular aguantada en 8 punts entre els quals anaven les obertures, no ha comprés que era millor.

Serà un estudi quadrat amb coberta a tres *vertents* en les quals hi hauran obertures. El Maties [Solé Maseras] és el que no va entendre bé la teoria de la llum policromada, més en Marcel·lí i la seva senyora no ho capten en la seva totalitat i tenen por dels colors contrastin en la muntanya, no saben que l'arquitectura antiga era policromada en tota potència: Egipte, Assíria, Pèrsia, Grècia (El Partenon tot policromat); la visió nostra és de l'esquelet o pedres al perdre el color, més les escultures eren policromades. La cultura era molt important i les flors en plena muntanya amb els seus colors vius fan harmonia.

Saps que el Sixteu va morir fa anys? El seu fill i filla venen els *istius* a Marçà a passar uns mesos cada any. Al dinar menjàrem entre altres coses avellanes torrades, ametlles garrapinyades fetes per la seva mare, coca i pastes i el bon vi de taula, i el de postre, d'un gust fi i ranci, com no n'hi ha enlloc del món.

Després de dinar va venir un capellà jove de Guiamets que estudia Belles Arts a Sant Jordi i és molt amic del Marcel·lí, parlava del nou moviment social dels capellans joves. Ells veuen els errors comesos des del 1939 fins ara pel catolicisme en Espanya principalment, i volen els joves entroncar-se amb un socialisme de fets, no de paraula. Però són uns quants joves capellans sense influència davant dels cardenals i jerarquies que tant bé viuen al costat de la gent de diners.

El Marcel·lí em donà un exemplar de la revista *Presència*, la venen a la Casa del Llibre [Barcelona] i n'he comprat un exemplar que t'envio junt amb el catàleg i escrit sobre gravat d'una exposició al Col·legi d'Arquitectes. El Marcel·lí hi està subscrit, si t'interessa pots subscriure't-hi. Jo no penso subscriure'm-hi, és clar que puc comprar-los en diferents quioscos de Barcelona. En [Paco] Candel és escriptor, és molt difícil trobar una cosa perfecta degut a la falta de llibertat d'expressió, però doncs lo que pot haver-hi és un intent¹.

Acabo de rebre un catàleg i invitació per l'exposició Gaudí 1967-Barcelona, que es celebrarà al Tinell del 16 de l'actual al 10 de juny.

Els arquitectes volen donar-se-les d'idealistes, però quan era moda el neoclàssic escorialense contentaven els clients aixís, després vingueren les modes de grans obertures i vidres. I també s'han adaptat als ye-yes clients, és una societat de campí qui pugui i servilisme al capitalisme. Fan ara esquelets de vidre i formigó.

Com segueix la Maria?.

La nova direcció de Major 14, és un carrer o plaça?. Crec deu ser un carrer. Recordo que un dia vàrem anar amb el Maties i tu a una fonda que ens vàren donar una olla amb pilota y botifarra negra molt bones. Prop de la plaça de l'Ajuntament hi havia un carrer que anava cap a la sortida del poble, cap a l'estació, però dins el poble que en una *pasteleria* venien uns torrons que aquí a Barcelona no s'en troben de tant bons. La Maria et deu fer uns menjars molt gustosos aquí a Montblanc. A veure si us decidiu a venir a Barcelona quan pogueu i ens veniu a veure'ns.

Records dels meus pares per tots.

El vostre amic,

Joan Reig i Molas».

Notes:

1.- Francisco Candel Tortajada (Casas Altas, València, 1925-Barcelona, 2007), escriptor i periodista.

Carta 8

«Barcelona, 29 maig 1967.

Senyor *Don* Francesc Sifre

Amics Francesc i Maria:

L'especulació en la vivenda és la llei del capitalisme, no m'estranya lo que em dius de Valls. Els arquitectes quan estudiants anaven a robar el títol contentant al professor i després com la majoria eren gent ben situats i relacionats amb capitalistes, s'han trobat al rovell de l'ou, fent edificis per negociar amb les necessitats de vivenda. Si n'hi havia algun de casa modesta, ha fet com els demés.

El Marcel·lí s'està arreglant un pis-estudi en un àtic nou del carrer Villarroel. Em va ensenyar un llibre d'un escriptor que ho és de la revista *Presència*, que es diu Àngel Carmona, el títol és *Les dues Catalunyaes*, el coneix, *inclús* li havia fet el bust. Aquest llibre parla de lo que ha fet la Catalunya obrera i la Catalunya burgesa.

[A] la revista *Presència* li han posat unes multes, ara escriuran amb més diplomàcia i aquest Àngel Carmona, serà el revissor de la publicació. Tot vol dir que públicament no es pot dir la veritat.

El Marcel·lí deia emocionat: ¡Hi ha una gran crisi econòmica i el règim caurà!. És un infeliç, no veu que 28 anys de fomentar la ignorància, a més dels que portàvem en temps de la monarquia, han fet del poble espanyol, uns ineptes que sols saben aplaudir, beure i dir, Franco, Franco, *Franco por la gracia de Dios*.

Ja tenen preparat el Juan Carlos per el papanatisme madrileny de lladres i ganduls. M'agradarà veure la coronació amb els jerarques catòlics, *duques*, marqueses i analfabets espanyols.

Hem nascut en un país maleït per Déu. Jo crec que la majoria dels espanyols van a l'infern per ser el país més hipòcrita. Què no ha tornat el Maties [Solé] per Montblanc? L'has vist? Vaig regalar-li pel casament un llibre de composició arquitectònica anglès, no sé si l'ha rebut, si el veus diga-li que m'escrigui si l'ha rebut.

Ara posaré en ordre tots els estudis de ceràmica que tinc fets. Tinc unes fórmules tretes per mi sobre unes pastes de colors que tenen la qualitat de pedra de color. Tant per escultures com per arquitectura tenen molta aplicació i són una novetat.

En ceràmica normal vaig treure un roig que em deien que no es podia obtenir, és un invent important, tinc molts colors.

Ja fa anys vaig pensar i començar les proves per fer escultures esmaltades amb esmalt sobre coure de joieria, més endavant ho faré. L'esmalt és una tècnica per fer miniatures, no per fer coses en tres dimensions i en gran, jo ho he pensat la forma de fer-ho.

Espero que la teva mare segueixi bé.

Molts records dels meus pares, el vostre amic,

Joan Reig i Molas».

Carta 9

«Senyor *Don* Francesc Sifre

Amics Francesc i Maria:

Com va per Montblanc?

Aquestos dos catàlegs turístics sobre Gaudí és de notar que el petit ja està asgotat.

En el resum d'obres que porta falta les obres de *La Mataronense*, una fàbrica amb edificis complementaris pels obrers. És de les primeres èpoques. Aquesta obra està a Mataró. Com a motiu de l'exposició Gaudí que s'ha fet al [saló del] Tinell, s'han donat algunes conferències, no hi he assistit per no deixar els pares sols a casa. Una era interessant i és sobre el *modo* d'aplicar els mètodes experimentals de Gaudí sobre el càlcul a les tècniques actuals.

Tinc un llibre sobre això, però encara no he tingut temps de llegir-lo.

Espero que la teva mare segueixi bé. Com sempre, records dels meus pares.

Esperant notícies vostres,

Joan Reig i Molas».

Carta 10

«Barcelona, 4 juliol 1967.

Senyor *Don* Francesc Sifre

Amics Francesc i Maria:

Espero que us trobeu bé els dos, així com la mare de Francesc. Aquí a Barcelona fa molta calor, se sent més que l'*istiu* passat. La postal de les muralles de Montblanc és molt bonica, lo que dius de la seva conservació és important. Dius que després de les d'Àvila, són les més importants de la península. Jo crec que més interessants que les d'Àvila són les de Tarragona, les d'Àvila sols tenen un valor de l'Edat Mitja. Més les de Tarragona tenen més història i són úniques per la seva originalitat. Del llibre *Àlbum Meravella. Llibre de bel·leses naturals i artístiques de Catalunya*, volum IV (1931). En la pàgina 19, copio textualment una part sobre Tarragona i les muralles (...). Això és lo que diu sobre les muralles, més les fotografies amb aquelles pedres gegantines per moure-les i més el veure-les directament parlen millor que totes les frases.

He rebut carta d'En Maties, diu que la seva muller ha estat malalta.

Ahir per la televisió parlaven de la televisió en color. En l'any 1953-1954, vaig estudiar la teoria dels colors aplicada a l'arquitectura. Documentat en llibres del tema físics moderns, vaig escollir la que considerava com a fonamentals a tres: roig, verd i blau.

Artísticament ja en coneixia amb lo que pintava ja que els colors rojos de la carn en llum harmonitzaven en la zona d'ombra amb colors blau-verds i així quedaven transparents les ombres. Vaig situar els colors tal com indico i els oposats diagonalment feien harmonia, doncs eren complementaris. Després vaig posar-los en una esfera en la que una circumferència central hi havien els colors de l'*arc iris* o purs, situats segons la teoria tricolor. En un raig de llum que passava octogonalment al pla que contenia a la circumferència de colors fonamentals, obtenia dos punts, un davant per fer el blanc i l'altre darrere pel negre. Així la circumferència de colors purs podria aclarir-los cap al blanc o enfosquir-los cap al negre en punts de l'esfera, que quedava de tots els colors. Si situo al centre de l'esfera el color gris puc obtenir una gamma de grisos de forma radial passant des d'un punt de la superfície de l'esfera al punt gris del centre. Així defineixo matemàticament tots els colors. En l'aplicació arquitectònica em baso en els de la superfície de l'esfera que són els més purs, ja que situats en l'espai, en ser més intens és millor, ja que l'aire i la distància els agrissa.

La teoria aplicada a l'arquitectura ja te l'explicaré un altre dia.

Jo ja sabia que en les llums fluorescents de color s'aplicava la teoria física moderna de tres colors fonamentals. Més ahir digueren [que] la tècnica de la televisió en color consisteix en descompondre la imatge en tres colors fonamentals i llençar la imatge en forma de tres imatges, una roja, altre verda i altre blava que segons la intensitat de cada color, el receptor torna a unir i donar la forma en color natural.

Les pintures, els gravats en color i les ceràmiques i les obres d'arquitectura, sempre les he pensat o fet amb la teoria aquesta.

Molts llibres no científics diuen que són quatre els colors fonamentals, més és falsa i els llibres moderns físics han demostrat que no és veritat.

Els pintors pastaven el color blau i groc i obtenien el verd i aixís consideraven el groc com a fonamental. Més en física les ones de cada un dels colors han demostrat que el groc i blau donen negre ja que són dos colors complementaris i que el groc s'obté de superposar les ones rojes i verdes i que no és fonamental.

Ja parlaré un altre dia de com aplico la teoria a l'arquitectura.

Molts records dels meus pares, a veure si feu una escapada a Barcelona i veniu a veure'ns.

El vostre amic,

Joan Reig i Molas».

Nota:

Les cartes originals estan dipositades al Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca, fons personal de Francesc Sifre. En la transcripció hem posat en cursiva els castellanismes i dialectalismes, el text entre claudàtors és nostre.